

УДК 351.08:101:316.3

Р.І. ПАШОВ

УПРАВЛІННЯ ТА БЮРОКРАТІЯ: ВІД ФУНКЦІЇ ДО ДИСФУНКЦІЇ

Пашов Ростислав Іванович – викладач кафедри філософії, начальник відділу організаційно-виховної роботи Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»

Бюрократична організація далеко не в однаковій мірі служить інтересам усіх своїх членів. Бюрократичний «парадокс» полягає в тому, що прагнення бюрократії до ефективності перетворюється на дефективність, а послідовний раціоналізм стає ірраціональністю. Щоправда, є від того і певна користь: суспільство звикає функціонувати не завдяки, а всупереч офіційній «владі», тим самим напрацьовує безцінний потенціал народного самоуправління, реальної місцевої самоврядності. Прийде час і потенціал буде актуалізовано...

Ключові слова: бюрократія, дисфункціональність, ірраціональність, соціальна творчість, неавтентичність, корпоративний дух.

Бюрократическая организация далеко не в равной степени служит интересам всех своих членов. Бюрократический «парадокс» состоит в том, что стремление бюрократии к эффективности превращается в дефективность, а последовательный рационализм становится иррациональностью. Правда, есть от того и определенная польза: общество привыкает функционировать не благодаря, а вопреки официальной «власти», тем самым наработывает бесценный потенциал народного самоуправления, реальной местной самоуправляемости. Придет время и потенциал будет актуализирован...

Ключевые слова: бюрократия, дисфункциональность, иррациональность, социальное творчество, неаутентичность, корпоративный дух.

Bureaucratic organization is not equally serve the interests of all its members. Bureaucratic «paradox» lies in the fact that the desire for efficiency of the bureaucracy transformed into defectiveness, and consistent rationalism it becomes irrational. However, there is from it and is some use: a society becomes accustomed to operate not thanks to, but in spite of official «power», thus - accumulates invaluable potential folk self-management, a real local-self-controllability. The time will come and the potential is will is realized...

Keywords: bureaucracy, disfunctionalist, irrationality, social creativity, no-authenticity, the corporate spirit.

© Р.І. Пашов, 2012

Елементи бюрократії в управлінні суспільством зустрічаються давно, з тих пір як виникає класове суспільство і держава та загалом є притаманними будь-якій суспільно-економічній формації. (Сказати б точно: тому і суспільством, що бюрократія. Буде: в суспільстві – щезне й остання). Бюрократія вже існувала, наприклад, у Стародавньому Єгипті та Китаї. Державний менеджмент, тобто бюрократія, це люди з делегованими суспільством повноваженнями для виконання соціально-керівних і розпорядних функцій у суспільстві, більше того, бюрократичні інститути є, – в суті своїй, – незмінними протягом усієї історії класового суспільства, та адаптуються до всіх суспільних перетворень, які відбуваються протягом усього розвитку нашої цивілізації. Цілком погоджуємось з визначенням бюрократії як приватної власності на владу К. Маркса [1, 272], проте вважаємо за необхідне зазначити, що зрілість бюрократії цілком корелює зі зрілістю власне відношення до власності приватної...

Метою даної статті є поглиблення розуміння феномена бюрократії, з'ясування його природи, дослідження позитивних й негативних сторін бюрократизму, в контексті історичного розвитку суспільства, що функціонує, як правило, в рамках бюрократично-центральної держави, яка в свою чергу створює сприятливі умови для бюрократизації суспільного життя загалом.

Досвід історичного розвитку та його узагальнення в наукових дослідженнях свідчать, що найважливішою об'єктивною необхідністю, специ-

фічною рисою будь-якої суспільно-економічної формації є свідомо соціальна творчість мас. Суспільство, на відміну від природи, розвивається завдяки соціально-творчій діяльності людей, здатних пізнавати закони його розвитку і свідомо використовувати їх у своїх цілях. Історична соціальна творчість може відбуватися в стихійній і у свідомій формах. Для розуміння особливостей суспільного поступу дуже важливо розрізняти ці види історичної творчості – об'єктивний вплив людей на історію, при якому вони можуть навіть не усвідомлювати себе творцями, і свідому історичну творчість, в якій люди беруть участь остільки, оскільки свідомо ставлять перед собою та розв'язують певні завдання. Така класифікація історичної творчості набуває особливо важливого методологічного значення при дослідженні соціального устрою суспільства. Саме творчість дає можливість розкрити те істотно нове, що вносить в управління суспільний прогрес.

В свою чергу, суспільний процес, принаймні на його передісторичному відтинку, є привласненням бюрократією як класом, який має монопольне право розпоряджатися засобами виробництва всієї держави, окремих підприємств, права монопольно розпоряджатися результатами суспільного процесу виробництва і, відповідно, привласнювати велику частину суспільного продукту у своїх цілях, особливо не піклуючись про відповідальність та звіт перед рештою суспільства, а усі, хто думає інакше, або хоча б тільки намагався думати по-іншому –

знищуються, підіймаються на кпини, нейтралізуються різними способами, усією потугою передусім ідеологічно, включно і фізично бюрократичними інституціями.

Загалом, функціонування суспільства встановлюється, тотально вводиться в жорсткі межі, в рамки абсолютистської, бюрократично-централізованої держави, незрідка – дещо прикрашеної республіканською демократичною демагогією. Незважаючи на специфіку розвитку в різних країнах, господарство в цілому не могло б виникнути і змінитись без централізованого впливу держави: держава створює загальні передумови виробництва, будучи шляхи сполучення, допомагає освоювати природні ресурси, налагоджує соціальну, культурну, духовну сфери etc. «Усі загальні, суспільні умови виробництва доти, поки вони ще не можуть створюватися капіталом, як таким, оплачуються за рахунок деякої частини національного доходу, за рахунок скарбниці... [2, 19]».

Уся історія суспільства – приклад стихійної форми розвитку соціальної творчості. Себто: скоріше всупереч і наперекір, аніж завдячуючи зусиллям держави. «Люди самі роблять свою історію, але досі вони робили її, не керуючись загальною волею, за єдиним загальним планом, і навіть не в рамках певним чином обмеженого, даного суспільства, їх прагнення перехреснюються, і тому в усіх таких суспільствах панує необхідність, доповненням і формою прояву якої є випадковість. Необхідність, яка пробивається тут крізь усі випадковості... [3, 175]».

Бюрократія, володіючи науковими знаннями об'єктивних законів розвитку суспільства і застосовуючи їх у своїй практичній діяльності, водночас не може бути суб'єктом свідомої соціальної творчості, а виступає вже не стихійно, а свідомо, як сліпе знаряддя об'єктивної необхідності. Одне діло, коли об'єктивна необхідність здійснюється в результаті її адекватного – наукового – пізнання та усвідомлення і, отже, наукового передбачення її наслідків, і друге – коли вона реалізується стихійно, без розуміння суб'єктом, або ж свідомо: навмисне наперекір історичній необхідності, тому, які суспільні закони в даному разі діють і до яких суспільних наслідків діяльності приводять.

Тільки тоді, коли суб'єкт володіє науковими знаннями про суспільство і свідомо застосовує їх у своїй діяльності, у своїх практиках, він є дійсним творцем історії, оскільки підпорядковує процес розвитку суспільства своїй волі, своїм інтересам. Більш того, за цих умов він може використовувати закони розвитку суспільства в потрібному йому напрямі – так, щоб мета збігалася з наслідками його діяльності. «Суспільні сили, подібно до сил природи, діють сліпо, насильницьки, руйнівні, допоки ми не пізнали їх і не зважаємо на них, – писав Ф. Енгельс, – але коли ми пізнали їх, зрозуміли їх дію, напрям і вплив, то тільки від нас самих залежить підпорядковувати їх все більше й більше нашій волі і з допомогою них досягати наших цілей» [4, 290]. Цим принципово дійсність (і здійснення), як збіг сутності та існування, відрізняється від соціальної реальності та реалізації: «хотілось

як краще, а вийшло як завжди». Та й хотілось як краще... виключно для себе... Тому й виходить, як завжди.

Бюрократія, насамперед, пов'язана з розвитком товарно-грошових відносин, які, у свою чергу, генетично зв'язані з розвитком форм власності, і цей зв'язок знаходить своє втілення та вираз в організації бюрократичного управління. Державна власність при цьому служить засадничою передумовою створення загальних умов виробництва, але фактично стає приватною власністю бюрократії, тобто власністю знеособленого, анонімізованого, деперсоніфікованого управління, котрий, значючи закономірності розвитку суспільства, будучи суб'єктом управління, спроможний не лише контролювати процес розвитку, а й, змінюючи (деформуючи) умови дії об'єктивних законів історичного розвитку, законів формування нового, створювати це нове, свідомо творити історію. Отже, бюрократія, хоча й не може ані створювати, ані скасовувати законів природи або суспільного розвитку, все ж, знаючи умови їх дії і впливаючи на них, має можливість добиватися бажаних для себе результатів. Саме так, спираючись на матеріалістичне розуміння історії, на знання об'єктивних законів суспільного розвитку, бюрократична система владних відносин може розробляти плани, ставити конкретні цілі і завдання щодо творення нового «деіндустріалізовано-деінформаційного» суспільства.

Отже, знання об'єктивних законів суспільного розвитку і свідоме їх застосування дають можливість бюрократії самоправно та самовільно управляти історичним процесом і на якийсь час відтерміновувати зміну історії реальної історією дійсною. При цьому, природно, свідомо соціальна творчість не тільки не звільняє людей від необхідності рахуватися з об'єктивними законами, але навпаки, вимагає все більш точного їх урахування. Адже, «не в уявній незалежності від законів природи полягає свобода, а в пізнанні цих законів і в основаній на цьому знанні можливості планомірно примушувати закони природи діяти для певних цілей» [4, 116]. Свідомо форма соціальної творчості вимагає найбільш повної відповідності об'єктивного і суб'єктивного у крайній бюрократизованому суспільстві. Однак, не применшуючи значення об'єктивної суті розвитку суспільства, роль суб'єкта свідомої форми соціальної творчості посилюється настільки, що стає до певної міри визначальною загрозою для бажаного для бюрократії розвитку суспільства.

Створений державний монополізм безпосередньо впливає на формування бюрократії і її особливостей. Державні службовці, сприймаючи владу, як приватну власність, вступаючи в економічні відносини з іншими суб'єктами господарювання, приймають вигляд знеособлених власників державних корпорацій, які вже відстоюють не громадянські позиції суспільства, а служать цілям виключно власного самозбереження та самовідтворення.

Залежно від сфери суспільних відносин (економіка, політика, ідеологія, культура чи освіта), змінюється зміст управлінської праці, а структура

організації залишається, в принципі, незмінною. Загальні для всіх сфер управління ознаки організації можна назвати соціальними, а всі організаційні відносини – організацією управління суспільством.

Суспільні відносини, однак, не існують самі по собі. У відносини вступають люди, і розбіжності між категоріями людей у суспільстві саме й визначаються характером суспільних відносин. Існує привілейована категорія осіб – у сфері управління суспільством. «Той особливий шар, у руках якого знаходиться влада в сучасному суспільстві, це – бюрократія [5, 439]», – писав В.І. Ленін, маючи на увазі капіталістичний лад. Щоб при наявності засадничої структурної «основи» бюрократії можна було говорити власне про бюрократію, дійсно, необхідно розуміти різницю між суспільством, як об'єктом управління і суб'єктами управління. Ці розбіжності і складають сутність відчуження держави від суспільства, відчуження, як наслідку розколу суспільства на класи, функцією чого є кричуща соціальна нерівність. Розбіжності мають соціальну основу і носять політичний характер. Очевидно, що бюрократичний характер соціальних процесів обумовлюють не дисципліна, не розподіл функцій і не формальні процедури, хоча вони і служать необхідною передумовою нормального функціонування всякої суспільної установи, а саме особливості стихійної та свідомої соціальної творчості. Розподіл функцій тільки тоді здобуває суворий ієрархічний порядок, коли стає атрибутом бюрократичної системи, коли ієрархія функцій підкріплюється соціальною ієрархією класів, соціальних верств, які свідомо впливають на історію розвитку суспільства.

Визначна роль створеної К. Марксом і Ф. Енгельсом теорії і полягає насамперед у тому, що вона вперше в історії розкрила дійсні закони суспільного розвитку. Як писав Ф. Енгельс, «самого тільки пізнання, навіть якщо воно йде далі і глибше від пізнання буржуазної політичної економії, недостатньо для того, щоб підкорити суспільні сили пануванню суспільства [4, 329-330]». Адже суспільство розвивається завдяки діяльності людей. Тому свідомо історична діяльність можлива лише тоді, коли будуть створені необхідні соціальні умови для розвитку здібностей людей, для озброєння їх науковими методологіями та світоглядом, що дає змогу зрозуміти місце і роль їхньої праці в будівництві нового суспільства і тим самим – свідомо творити історію.

Натомість у «демократичних» суспільно-політичних формаціях об'єктивно відсутні умови для взаємопогоджених дій соціальних сил в одному напрямі відповідно до законів розвитку суспільства. «Де немає спільності інтересів, там не може бути єдності мети, не кажучи вже про єдність дій [6, 14]». У суспільстві, побудованому на приватній власності на засоби виробництва, поділеному на антагоністичні класи, історичний розвиток формують стихійні сили «далеко могутніші, ніж сили, які приводяться в рух планомерно», тобто свідомо [4, 358]. Адже, самі лише знання про періодичність економічних криз, їх руйнівну силу ще не дають можливості виключити з розвитку суспільства нові

економічні кризи, які все частіше і частіше його потрясають. Ось чому інтенсивний розвиток продуктивних сил і посилення суспільного характеру праці викликають гостру необхідність наукового управління в сфері діяльності (в перспективі – творчості) людей у рамках усього суспільства. «Вся сіль буржуазного суспільства, – зазначав К. Маркс, – саме в тому, що в ньому а priori не існує ніякого свідомого суспільного регулювання виробництва [7, 461]».

Кризи, що систематично потрясають світ, переконливо підтверджують стихійний характер його розвитку. Для нині сущого суспільства притаманне тільки обмежене наукове управління діяльністю людей (у межах підприємства, концерну, монополії, тобто в рамках одного приватного інтересу). Проте між цими окремими острівками оптимально, – незрідка: – керованих процесів зв'язок встановлюється стихійно, внаслідок чого всі нововведення у кінцевому підсумку призводять до непередбачених наслідків. Так, свідомо прискорюючи, з метою збільшення прибутку, розвиток науково-технічного прогресу, ми, всупереч своїм бажанням, породжуємо кризи (перевиробництво, нарощування фінансового капіталу і т.ін.).

Таким чином, суспільна практика доводить, що лише наукове управління в сфері соціальної творчості в усіх її видах дає змогу поєднати, узгодити ініціативу народних мас з об'єктивним ходом суспільного розвитку, зробити науково-керованим увесь процес розвитку суспільства. А, зважаючи на суспільний поділ праці в сукупності суспільних відносин, базисом бюрократичної організації праці є жорсткий поділ діяльності на розумову і фізичну, управлінську і виконавчу.

В сучасних умовах суспільного розвитку під бюрократією незрідка розуміють тільки саме чиновництво, яке володіє знаннями та навичками управління суспільством і використовує державну систему управління для досягнення власних цілей. Цілей корисливих, в які б демагогічні обгортки продажними – перепродажними ЗМІ (ЗМДІ – засобами масової дезінформації) вони не загортались.

Бюрократична організація далеко не в однаковій мірі служить інтересам усіх своїх членів. Там – своя суворі ієрархія, свої закони зграї, своє, жорстко визначене місце. Кожному. І те, що може бути метою з погляду адміністративної верхівки, – так названої «еліти», – не можна вважати метою «низів» організаційної ієрархії. У результаті, як правило, підклимного і ретельно приховуваного від «загалу» зіткнення інтересів, цілей, мотивів і т.д. на різних рівнях функціонування організації формується безліч суперечливих цілей, серед яких основна ціль організації – соціально-значима мета – відсувається навіть не на другий, а на десятий план. Організаційні зусилля ідуть виключно на те, щоб самозберегтись, розширено відтворитись. Бюрократичний «парадокс» полягає в тому, що прагнення бюрократії до ефективності перетворюється в дефективність, а послідовний раціоналізм стає ірраціональністю. Щоправда, є від того і певна користь: суспільство звикає функціонувати не завдяки, а всупереч офіційній «владі», тим са-

мим – напрацьовує безцінний потенціал народного самоуправління, реальної місцевої самоврядності. Прийде час і потенціал буде актуалізовано... У плані дисфункціонального перекручування соціально-значимих цілей організації стає все більш помітною роль суб'єктивного фактора. Мова йде про особистість бюрократа. Бюрократичний авторитет освячений безособовою, – знеособленою, – владою інструкції або розпорядження. «Не бажаєш віддавати честь мені, віддай її моєму мундиrowі». Ця безособовість – основа бюрократичної етики. Безликість бюрократичної машини маскує особисті і загальні інтереси представників пануючої «еліти». Тому, зрозуміло, неможливо у всіх випадках зберегти послідовну бюрократичну нейтральність. Розвиваються квазібюрократичні механізми особистої і групової залежності.

Особистість бюрократа формується бюрократичною системою. Повсякденна служба, детально, жорстко, до дрібниць, регламентовані функції, накладають глибокий відбиток на його психологію. У нього виробляються майже безумовно-рефлексивні поведінкові стереотипи, цілком визначені психологічні риси, наприклад, вражаюча здатність «губитися» перед начальством, занепокоєння, переростаюче в паніку, якщо начальник не виявляє прихильності, у крайніх формах – підлесливості, нещирості, незрідка – лукавство стосовно рівного собі. Втім, читайте Гоголя, Салтикова-Щедріна, Горького, Нечуя-Левицького, Франка... Нині – те ж самісіньке, – лишень ще гірше, ще огидніше, ще жорстокіше.

Цінності бюрократа обумовлюються не тільки його дійсним службовим становищем, але й його соціальним середовищем. Формально кожному чиновникові відкрита кар'єра, він сподівається одержати, залишаючись при цьому «реалістом», принаймні одне-два підвищення. Цінності відповідають його амбіціям, відтак шкала цінностей представників бюрократичної ієрархії відповідає їхньому рангу. Ці цінності зміцнюють «корпоративний дух» завдяки усвідомленню того, що він, чиновник, – представник могутньої бюрократії – вершить долі людей, недосвідчених та неспокушених у тонкощах та хитросплетіннях бюрократичних процедур.

Поведінка людей, які складають бюрократичну систему, не може бути вичерпно регламентованою. Виникають неформальні відносини, їх складність, часто двозначність положення в тім, що не існує чітко визначеної грані між офіційними і неофіційними відносинами, між сферами, що підлягають і не підлягають регламентації, дії формальних правил etc.

З цього погляду можна розглядати поняття «відчуження» та «неавтентичності». «Відносини, інститут або суспільство є неавтентичними, якщо вони створюють видимість чужості, у той час як приховані за ними мотиви є відчужуючими». «... Неавтентичні структури направляють велику частку своїх зусиль, чим відчужуються, на приховування власних рис і на створення видимості чужості. Суб'єктивно, бути відчуженим – значить відчувати почуття неприналежності і відчувати безглуз-

дість власних зусиль. Бути втягнутим неавтентично – значить відчувати, що вас обманюють і вами маніпулюють [8, 119-120]». Так можна в першому наближенні описати неформальні відносини у формальній організації, які загалом стають визначаючими в її функціонуванні.

Дисфункціональність бюрократії також виявляється й у «диференційованому підході» до клієнтів, у залежності від категорій, на які поділяють клієнтів чиновники. Власне, це вже не стільки клієнти, але той контингент, що його узвичаєно називати «клієнтелла». Нездатність зрозуміти важливість і значення справи для клієнта виражається претензійністю і зарозумілістю з боку бюрократа. У бюрократичній ієрархії сенс дії чиновника зрозумілий тільки на вищих ступенях «Братам по розуму». Це позбавляє змісту діяльність чиновника, порушує його щиросердечну рівновагу. Власне: розлюдне його як особистість.

Задоволення багатьох потреб бюрократа, доволі спрощених, примітивних та грубих, його службове просування залежать від керівництва бюрократичної організації. Обмеженість інформації про цілі і наміри вищих інстанцій створює клімат перманентної тривоги, невизначеності, індукує психологічну напруженість, що має на меті підсилити заздрість, підозру, ревність підлеглих. Штучний інформаційний голод компенсується тим, що виникають неформальні, або ж латентні відносини для обміну інформацією – а чи то – дезінформацією, – в обхід офіційних каналів, що практично являє собою невід'ємну частину адміністративної політики. Пліткарство, навушництво, доносительство, ледь що не індустріалізоване продукування чуток – іманентна характеристика подібного буття. Квазібуття. Тому численні «дисфункції» бюрократичної системи неможливо усунути шляхом простої її перебудови і реформ. Вони не є наслідком дії суто внутрішніх механізмів бюрократичної системи, але виникають у результаті економічних, політичних, соціальних тощо протиріч самого процесу розвитку суспільства.

Бюрократія не може мати своєї власної партії, відповідно, по самій суті своїй не може мати і лідера. Однак, за формальними вимогами функціонування бюрократичної системи, хтось же повинен виконувати обов'язки першої особи в ієрархії бюрократії. Історично існує безліч конкретних форм позиціонування цієї особи. Фактично ж роль першої особи бюрократії зазвичай виконує представник політичної системи. Якщо «правильне» співвідношення між політичною системою та бюрократією дотримується, така ситуація, як і сама бюрократія, не спричиняє яких-небудь суттєвих ускладнень. Обов'язки керівника бюрократії носять чисто формальний характер. (Не варто забувати, що все це – стихія дії перетворених форм. І «нормальна» логіка тут не «працює»). Їхнє виконання є діяльність, що лежить в іншому просторі стосовно діяльності представника політичної системи, як політика. Політик реалізує себе у сфері своїх інтересів, камуфльованих під інтереси держави, а виконання обов'язків «головного бюрократа» є не більш ніж додаткове «суспільне навантаження».

Це майже природно у теорії, але на практиці усе відбувається дещо інакше: незрідка створюється ситуація підпорядкування політичної системи бюрократії. Тобто, формальний глава бюрократії поступово втрачає свою опору в політичній системі, яка сама розмивається, зливаючись з бюрократією. Лідер у все більшій мірі починає зливатися з роллю лідера бюрократії – і тут стає зрозумілим, що ця роль – абсолютно формальна. Що в нього немає ніякої влади, окрім суто ритуального виконання відведеної йому ролі, окрім як підписувати підготовлені кимось іншим папери, рішення, і що будь-який формально підлеглий йому бюрократ має реальну владу, незмірно більшу, аніж він. Більше того, він поставлений в умови, коли змушений одноосібно вдавати із себе... політичну систему, тобто нести всю повноту відповідальності за те, що робить, – витворює, – бюрократія, на яку він жодним чином не може вплинути.

Але ані держава, ані будь-яка партія не може бути абсолютно бюрократизованою. Завжди буде залишатися якась, хоч невелика, щілина. Рано чи пізно знайдеться хтось, хто спробує цією ситуацією скористатися. Поява цього «когось» – питання не політичне або соціальне, але суто... демографічне. Залежне від особистості, яка з'явиться в управлінській структурі, її безпосередніх заздрісно-жадібних характеристик, енергії, безпринципності, т.з. харизми тощо.

Дотепер бюрократія розглядалась як явище, яке взагалі неорганічне «нормальному» людському суспільству, чи то, в кращому випадку, як неминуче зло, з яким доводиться миритись, але яке треба всіляко намагатися тримати в рамках. Однак Україна, як і будь-яка країна СНД, за вельми короткий історичний термін свого «розвитку» змогла здискредитувати відразу дві суспільно-політичні системи: соціалізм і капіталізм. Це – вражаючи «продуктивність праці». Треба віддати їй належне. При цьому вона продемонструвала образ бюрократії, зовсім відмінний від того, котрий дотепер панував у суспільній думці. Бюрократія проклала собі шлях до абсолютної влади, до власності над соціально-керівними і розпорядчими функціями в суспільстві за допомогою... свідомої соціальної творчості, формуючи з її допомогою відповідну і необхідну для себе суспільну ідеологію, вигідну виключно для неї на тому чи іншому етапі історичного розвитку суспільства.

Наразі бюрократія – це система управління, що складається з живих людей. Не з квадратиків і стрілочок, не з функцій і посад, але з людей з їх звичайними людськими властивостями. Тому проблема бюрократії – не в самій бюрократії, а проблема – в самій системі влади. А точніш – у суспільному устрої в цілому. Адже, формуючи так звану «політичну еліту», ми підсвідомо ділимо суспільство на класи, що призводить до того, про що неодноразово наголошував К. Маркс. Читайте й перечитуйте «До критики гегелівської філософії права» (для початку) – багато чого зрозумієте...

Стара радянська бюрократія, при підтримці злочинності, через політику виборота право власності на засоби виробництва і, об'єднавшись разом,

вони стали... правлячим класом. Однак це зовсім не означає повернення назад, до традиційного класового антагонізму, оскільки формально всі «ставляться» в однакові умови. Засобами ідеологічного впливу в першу чергу. Тобто гасло, «приватну власність всім і кожному», затьмарило свідомість (комусь три сотки землі, комусь завод, а комусь – галузь). І, як свідчать практики останніх 10-15 років, кількість халявщиків, жлобов'я люмпенізованого в Україні – величина значна і стала.

Звісно, правлячий клас ще остаточно не сформувався, тому що для цього потрібно, аби на нових «цінностях» виросло не одне покоління. Щоб докінчено і остаточно вивітрились навіть рудименти гуманізму, колективізму, солідарності. Ті, що вони закладались і всотувались нинішніми «господарями життя» в «совку», в умовах «неволі і тоталітаризму»... Але якщо розглянути цей момент діалектично, то можна стверджувати, що це неодмінно приведе до класової боротьби, а далі... знову за Марксом. Що поробиш: закони включно і закони історичного поступу не вигадують, не «пишуть», не «голосують», не «приймають». Їх відкривають. І коли вже вони відкриті, їх не дано нікому закрити. Нікому. Ніколи. Ніде.

І це буде відбуватися рівно доти, доки ми не змінимо або не усунемо дисфункціональності самої бюрократичної системи управління та її вплив на розвиток суспільства. Що є неможливим у будь-якій суспільній формації, базованій на приватній власності: на засоби виробництва, чи то на владу. Стверджують, що це можливо лише при повсюдному громадському контролі, який повинні здійснювати ЗМІ.

А де гарантія, що ЗМІ самі не будуть бюрократизовані і не захищатимуть інтереси правлячого класу за допомогою маніпуляції суспільною думкою і свідомого використання соціальної творчості?! Сьогодення це красномовно підтверджує. ЗМІ вже давно і майже тотально – ЗМДІ. В такій ситуації виборність і змінюваність керівників у будь-який час не допоможе. Тому єдино можливий вихід – ліквідація приватної власності, трансформація її в усупільнену, що неминуче приведе до корінної, – якісної, – зміни владних відносин, які, по своїй суті, є єдиною гарантією, запобіжником самої можливості утворення та відтворення перетворених форм. Включно і в системі управління. Головний і єдино небезпечний при цьому момент, це саме бюрократизація системи управління, що трансформує усупільнену власність у суспільну, в державну власність, а державу – у свою приватну власність. От і коло замкнулось... Розвиток суспільства, його перехід до нових суспільно-політичних формацій є ні що інше як ілюзія, яку бюрократія використовує для виправдання доцільності, необхідності свого власного розвитку.

Таким чином, використовуючи всі форми соціальної творчості, скоріше «витворення», бюрократія починає діяти як правлячий клас чи еліта влади. При цьому поняття влада і власність стають синонімами і посади в управлінській системі практично визначають ієрархічність у суспільстві, відбувається становлення тотально бюрократизовано-

го суспільства. Таке враження, що ми потрапляємо в зачароване коло, в коло, так би мовити, «бюрократичного суспільного ладу», який існує завдяки «постійній боротьбі капіталізму і комунізму».

Звісно, історія розв'яже дану дилему і розставить все і всіх по своїх місцях. Не виключено, при необхідності – і розсадить. Що поробиш, історичний поступ – то річ не лише цікава, але й вельми сувора.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Маркс К., Энгельс Ф. Полное собр. соч. / Маркс К., Энгельс Ф. Сочинения в 50 т. Изд. II. - М.: Политиздат, 1955. - т. 1 - 698 с.
2. Маркс К., Энгельс Ф. Полное собр. соч. / Маркс К., Энгельс Ф. Сочинения в 50 т. Изд. II. - М.: Политиздат, 1968. - т. 46, ч. II - 244с.
3. Маркс К., Энгельс Ф. Полное собр. соч. / Маркс К., Энгельс Ф. Сочинения в 50 т. Изд. II. - М.: Политиздат, 1966. - т. 39 - 713 с.
4. Маркс К., Энгельс Ф. Полное собр. соч. / Маркс К., Энгельс Ф. Сочинения в 50 т. Изд. II. - М.: Политиздат, 1961. - т. 20 - 827 с.
5. Ленин В. И. Полн. собр. соч. / Ленин В. И. Сочинения в 55 т. Изд. V. - М.: Политиздат, 1967. - т. 1 - 662с.
6. Маркс К., Энгельс Ф. Полное собр. соч. / Маркс К., Энгельс Ф. Сочинения в 50 т. Изд. II. - М.: Политиздат, 1957. - т. 8 - 705 с.
7. Маркс К., Энгельс Ф. Полное собр. соч. / Маркс К., Энгельс Ф. Сочинения в 50 т. Изд. II. - М.: Политиздат, 1964. - т. 32 - 804 с.
8. Etzioni A. The Active Society. / Etzioni A. A Theory of Societal and Political Processes. - New York: The Free Press, 1968 - 698с.